

Előfizetési ár:
 Egyben, hátsó borító
 Helyezésre . . . . 3 hónap
 Helyezésre . . . . 6 hónap
 Helyezésre . . . . 1 év
 * * * * *
 Utólagos, postán kifizetés
 Helyezésre . . . . 3 h. 80 K.
 Helyezésre . . . . 6 h. —
 Helyezésre . . . . 1 é. — K.
 * * * * *
 Igazgató és elnök

KECSKEMÉTI LAPOK

(KECSKEMÉTI FRISS UJSÁG)

FÜGGETLEN POLITIKAI NAPILAP

Megjelen minden nap,
 hétfő és
 ünnepnapon nap kivételével.
 * * * * *
 Szerkesztőség és kiadóhely:
 Budal-nagy-úton 181 sz.
 Juhász-ház.
 Kova a lap szerkesztéséért és anyag
 részére vonatkozó árszámok
 találgatás nélkül.
 * * * * *
 Telefon: 141. szám.

Szerkesztésért felelős: **Hollócsy János** | Igazgató: **2 illér.** | Laptulajdonos: **a Nyomda-Részvénytársaság**

A tüdőbetegek gondozása.

A városi tanács tegnapi ülésében foglalkozott a tüdőbetegek gondozásának immár aktualissá vált kérdésével s Csabay Géza dr. főorvos előterjesztése bizonyos elvi megállapodásokat hozott melyek az eljárásban követendőek lesznek.

A kivétel módozataira főleg három szempontot állapított meg, t. i. hogy a cél minél hathatósabban elérésére igénybe fogja venni: **az állam, a munkabetegseggyógyász és végül a társadalom** közreműködését.

Magya az intézmény olyan hatósági felügyelet alatt álló külön hivatal lesz, mint pl. a gyermekmenhely, mindezt önállóan intéz. Sokban hasonlít ami tisztai orvosi hivatalunkhoz, azzal a különbséggel, hogy hatósági funkciót nem végez.

Különleges és kizárólagos feladatát egyrésztől a városi tüdővesz betegeknek a **nyilvántartása**, — a hozzáférhető inséges betegeknek jó tanácsadás, — szükséghez képest pénzsel, — jobb lakással, — vagy élelmiszerekkel való ellátása képezi, másrésztől a gondoskodik a betegek **gyógykezeléséről**, — kórházba, — sanatóriumba, — vagy tüdőtelepekre való juttatásáról, minden tüdővesz beteg körül teendő óvintézkedésről.

Pár hónapja, hogy kiadta a városi tanács a hirdetőnyelvet (A gümőkór elleni védekezésről) s elrendelte a közhelyiségekben a padozatra való köpéstől való tartózkodást, a köpődák és zsebkendők használatát, ugyanint a pormentes sóprést.

A tüdőbeteg-gondozó a gondozás alá vett betegről főleg ennek a rendeletnek szigorú betartását követeli meg, az általa nyújtott sok rendbeli segélyezéssel szemben. Valamennyi beteget igyekeznek kíméletesen felvilágosítani, a padozatra való köpésnek más emberre való ártalmasságáról és a nagyközönség védelme érdekében: ezt a köpködést igyakszik szép szerével megakadályozni és bizonyos rendszer alkalmazásával némileg biztosítja is.

Amint ebből látható ez az intézet elsőrangú fontosságú. Egyrésztől elősegíti a tüdővesz betegek gyógyulását, másrésztől a tüdővesznek más társadalmi előrelépésének elhárítására egyedülállóan és célra vezető ut, főleg oly betegekkel szemben, akik munkaképesek és közöttük élnek, járnak és kelnek. Emellett állandóan jótekonyságot gyakorol.

Felállításának költségeit a következőképpen körvonalozhatjuk.

1. Egy 6—7 helyiséget magában foglaló külön ház építési összegének 6 százelek kamata vagy egy megfelelő ház évi bére összege: 2000 K.
  2. Igazgató főorvos — 5000 K.
  3. Gondnok — — — 3000 K.
  4. Lakás vizsgáló — — — 800 K.
  5. Szolga — — — 800 K.
  6. Mosónő — — — 400 K.
  7. A pénzübeli és egyéb dolgai kiadások körülbelül 18000 K.
- Az évi összes előirányzott kiadás 30000 korona.

Ezt az összeget részint állami hozzájárulásból, részint a város segélyezési alapjából (amelyet eddig is nagyrészt gümőkóros beteg családok segélyezésére fordított) lehetne előteremteni, ugyszintén a kerülleti betegsegélyező pénztár hozzájárulására is számíthatni, mert tüdővesz betegeknek gyógyítását reábizhatja, nemkülönben egy tuberkulózis elleni egyesület gyűjtéseiből is jelentékeny összeg fog összegyűlni. Ezt a tuberkulózis elleni egyesületet már a jövő hónapokban megfogják alapítani.

Nagy szüksége van Kecskemétnék egy tüdővesz ellenes mozgalomra és a tüdővesz leküzdésére irányuló mindenféle intézményre.

Pontosan szerkesztett és 10 évre kiterjedő halálazási statisztikából kitűnik, hogy nálunk a csecsemők bélihurutja után mindjárt a tuberkulózisban halnak el legtöbben. A gümőkór halálazás évről-évre szaporodik és városunk rohamos fejlődésével lépett tart.

Az 1910 évi állami statisztikai adatokból kitűnik, hogy míg a 70 ezer lelket számláló Kecskeméten 247 en haltak el gümőkóroban, az 50 ezer lélekszámmal nagyobb Szegeden 311, a 30 ezerrel több lakosú Debrecenben 303, a velünk egyenlő népességű Hódmezővásárhelyt pedig 174 volt a gümőkóros halálazás. Elmondhatni, hogy e között a négy hasonfoglalkozású város között a népesség arányához viszonyítva Kecskeméten halnak el legtöbben gümőkóroban.

A gondozó intézet évi fenntartására vonatkozólag még az iránt is tájékoztatjuk olvasóinkat, hogy az állam az eddig leterített tüdőbeteg gondozó intézetek fenntartására évenként 9—10,000 koronát szokott kiutalványozni s tudomásunk van róla, hogy az erre szánt összeget a jövő évi költségelőirányzatban jelentékenyen megnövelték. Ugy hogy éppen nem vérmes reménykedésnek mondható az a föltevés, hogy a mi alapítandó intézetünk 30,000 koronás budgetjét a kormány felerészben magára vállalja.

Még az esetben is marad itthon elég tenni valók — hivatalos uton is, társadalmi teren is, erről azonban legközelebb fogunk az ügy fontosságához mért részletességgel hozzászólni.

Kecskemét a kereskedelmi budgetben.

Legutóbb a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium költségvetésének Kecskemét érdékű részleteit ismerlettük. Jelen alkalommal a keresk. ügyi m. kir. miniszterium költségvetéséről vesszük elő s ebből közöljük a következő, városunkat kiválóan érdeklő adatokat.

A helyierőkű vasutak segélye.

1895 től kezdve a Kecskemét-félpályaszállási h. érdékű vasútvonalon 10,000 kor. államssegélyt kap. Ez az összeg a jövő esztendői költségvetésbe is fel van véve: Megjegyezzük itt, hogy az engedélyezett segély összege évről-évről 10,000 kor., tőkében 200,000 korona lehet s a segélyezés tartama 50 év.

Ugyanezen feltételek mellett a félgyeháza májasi vasut 3000 kor. évi segélyt kap.

A Kecskemét loajomiszsei h. érdékű vasut részére 8500 korona segélyt tétett fel az 1913 évi állami költségvetésbe. Ezt a segélyt 1904 év óta élvezi a vasut, ettől számított 50 évig.

A kecskeméti—szegedi közút.

Az 1907 ik évben 12 éves ciklusra megállapított és a törvényhozás által tudomásulvett utállamosítási program szerint az 1912 évben a miniszter állami kezelésbe vette a bulipást—Kecskemét—szegedi közútnak budapest—kecskeméti részletét 80 és fél kilométer hosszúságban.

Az 1913. évre pedig elő van irányozva ugyanezen közút kecskeméti—szegedi szakaszának állami kezelésbe való vétele 79,66 kilométer hosszúságban. Ez az utszaknak Kecskemét területén 14,38 Postmagyar területén 25,94, Csongrád-rémségi területén 11,62, Szeged város területén 27,77 kilométer hosszúságban halad át. Az egész budapest—kecskeméti—szegedi közút hossza 160,16 kilométer.

Az utalpokra vonatkozó adatok.

Megállapítható a költségvetésből, hogy Kecskeméten 1912 ben az egyes évnél kiutalt utadó százeleka 10 volt. Ennek nagyobb százeleké egy városban sem volt. Az utadó hozadéka 70,185 koronára, összes bevétel 75,454 koronára volt. Az utalpag tartozásaira fordított kiadások 82,100 koronát, utfenntartásra fordított kiadások 41,274 koronát, utépítési kiadások 2080 koronát lettek ki.

Az utahálózat.

Kecskemét th város területén a törvényhatósági utahálózat hossza 237 kilométer. Ebből ki van építve 210 kilométer. Kiépítés alatt áll 8 kilométer. Kiépítetlen 19 kilométer.

Államvasuti tételek.

A Cegléd—kecskeméti—szegedi vasútvonalon a jövő évben új vonatjelző berendezést készítenek. A költségek első részleteként 80 000 koronát vettek fel a költségvetésbe. A fülöpszállási állomás berendezésére I. részleteként 35 000 korona van előirányozva.

A budapest—kecskeméti—temesvári vonalon új közvetlen kocsiszállásos távbeszélő vezetékét állítanak fel. A költség első részleteként 60 000 koronát van előirányozva. Ugyancsak felállítanak új üzleti távú vezetékét Cegléd és Szeged között. A költségvetésbe erre a célra 20 000 korona van felvéve.

Új állomást illetve kitért építenek Albert Irsa és Cegléd között (Ceglédbercel—Cserb). Az indoklásban megjegyzik a miniszter, hogy ezt a nagy forgalom teszi szükségessé. Többek között éppen késő délután, mikor a legnagyobb a forgalom kell elindítani Kecskemétről is a megrakott vonatokat.

Kecskeméti állomásának folytatolagos kibővítése címén negyedik részleteként 200 ezer korona van előirányozva az 1913 ki. évre. A kecskeméti állomás kibővítésére még igen jelentős 3 millió 500 ezer koronát meghaladó összeg szükséges, azért a következő években nagyobb összegeket fognak előirányozni.

Kecskeméti alsó pályaudvarán lakóház építésére a jövő évben 30 000 koronát fordít a miniszter.

Városépítés és városrendezés Németországban.

Irtá: BODÁNYI ODÓN Elméletnek.

A düsseldorfi városi kiállítás a legváltozatosabb példát mutatja a régi városrészek szabályozásának és új városrészek, valamint higiénikus munkástelepek építésének. Legnagyobb részt már végrehajtott munkálatok, vagy pályadíjnyertes tervrajzok és modellek voltak láthatók.

A térképeken különböző színekkel voltak jelezve az egyes városrészek lakosságának sűrűsége, a miből tanulság vonható arra nézve, hogy a város egészséges fejlődése miként biztosítható, valamint az üres területek beépítése és szabályozása mily módon tervezendő.

Mindjárt az első teremben érdekes példát nyújt Hamm város. Két egyenként 6—6 négyzetméter nagyságú modellen van bemutatva a jelenlegi állapot és a városnak a szabályozás utáni képe. A városok fejlődésének akadályai rendszeresen a folyók és városok. Itt a Lippe folyót szabályozták, hidakat, kikötőt építettek, az árterületeket házhelyekkel és parkterületekkel használják fel. A vasutat magas töltésekre helyezték és az uccákat aljárakkal kötik össze.

Dortmund város modelljét is kiállították, amelyet már a tavalyi dresdeni kiállításból ismerünk. Azóta már a pénz ügyi műveléssel is befejezték. Itt az egész városon keresztül a pályaudvarhoz 4 millió 375 600 koronába került, a kamatok 1 500 000 koronát tettek ki. Az összes költség 5 875 600 korona volt. Az értékesített területek eladásából befolyt 5 millió 700 000 korona. A város ráfizetett 175 000 koronát. Hi annak idején a városi hatóság előrelátóbb, akkor e költségvetés várossal most megtakarítható volna.

Köhscheid városka, mivel a régi városrészen a telkek megráztáltak, a német vidéki közönség conservatismusuk következtében sehogyan sem bírt fejlődni, noha ehhez a feltételek egyébként meg voltak. Végre elhatározták, hogy az új városrészt az új városrészt számára kijelölt területen építik fel, ugyanitt új iskolát létesítenek és az álelmi piac egy részét ide telepítik. Így aztán a lakosság-

nak kedve lett ott építkezni és megindult az új városrészt fejlődése.

Az építési szabályrendeletek egész gyűjteménye látható. Az újabbak szerint a külső övezetekben az új városrészek számára kijelölt területek ezeknek csak egy harmadát szabad beépíteni. Egészésges városrészek létesítésénél szükségesek a korlátozások. A munkásgyűjteményekben előírások bizonyos mértékű kérések, ahol a munkások családjai a házi zöldség szükségletüket termelhetik. Erre őket külön kérésztantók oktadják.

Érdekes és egyik legsebbe csoportja a kiállításnak az „melynek címe: „A templom a városoképan”. Németország legsebbe templomainak felkése van itt nagyméretű tavai képekben bemutatva.

Nem kevésbé érdekes és tanulságos egy másik alcsoport: „Az emlékművek élszerű elhelyezése”. Gyakorlati példákban van bemutatva, hogyan kell azokat esztétikai és élszerűségi szempontból elhelyezni és hogyan nem kell azokat létesíteni. A következő alcsoport címe: „Műemlékek és régi épületek védelme és megóvása”. A rajnai és w-stfallai városok gazdagok római és néprandulás időbeli, nemkülönben középkori emlékművek és szép épületekben, amelyekben nagy a művészi értékek, tehát forrása a jövedelméző idegenforgalomnak. Azért azt a művészi tradíció, amely a középkori művészekben és lakosságban élt, igyekeznek továbbra is fenntartani.

A kiállítás ezen osztályában a városoknak régi, történelmi értékű térképei és oly új térképei is ki vannak állítva, amelyek a műemlékek különösen fel van tanúelve. Ugyaztízik, mintha a téren a városok versenye keltet volna. A kiállítás vezetése igen bőlelen van indokolt, hogy könnyebb áttekinthetővé tegye a térképeket egyöntetűsége mellett készíteni akként, hogy még az egyes színek (barna, vörös, sárga, zöld, kék, ibolya stb. színek) alkalmazása is, azok jelentőségénél fogva elő volt írva. Ily módon igen szép, izlées, művészi és könnyen érthető térképekben gyönyörködhettünk, amelyek összehasonlítása és tanulmányozása önként kiindokozott.

A városképek bemutatására szolgáló már léghajókól eszköztől fényképfelvételek is, amelyek nem csak szép és művészi jértékek, hanem egyszerűsággal tudományos terep felvételek.

Nagy súlyt fektetnek a német városok a parkokra és ültetvényekre, első sorban közegészségügyi szempontból, továbbá, mer szépészeti szempontból elsőrendű fontossággal bírnak. A parkok művészi kiképzésénél a költséget nem kimélik és a kertművészet kifejtésében egy mással versenye kelnek. A parkokat összekapcsolják a testedzéshez szükséges játékkörökkel.

A patakot, folyókat tavakká szélesítik vagy mesterséges tavakat készítenek, hogy kedvező fürdő, éonaközöl helyeket nyerjenek. A sport számára tennis és egyéb játéktereket létesítenek.

Gyermek játszótereket sürűn a város minden részében létesítenek oly módon, hogy a főforgalmu utaktól elkülönített védett helyen legyenek.

E célból egy egy nagyobb telket ki sajátítanak, lombos fákkal 5—5 méter távolságon beültetik, a talajt tiszta értes homokkal borítják, gondosan önzörik és lehegerelik. Az ily területen egy két irányban betonjáról is készítenek. Nyáron a fá teljesen beárnyékolják a területet és verőfényes erdő képet nyújthat. A német városokban az ily gyermek játszóhelyek immár elhullónak váltak.

Nem kevésbé nagy gondot fordítanak a német városok a temetők szép elrendezésére. Azokat úgy kívánják létesíteni, hogy szép park benyomását keltsék. Az újabb tervrajzok szerint elhagyják a szabályos idomokat és a temetőt egy műtatkosnak, mint hanglejtás, szép erdők. Belefedő város egy erdő alakút áttemetővé. Szükség szerint csak a sírok helyén vágják ki a fákat, a többi fa továbbra is helyén marad és azokat, valamint az új ültetvényeket gondosan ápolják.

Atörök beszületteknek

Ujabbán a következő adományok voltak be a török beszülettek részére szerkesztésüknökbö:

A II. ker. iskola apró növényekéi adakozásából: a IV k. leányosztályban Balogh Dános igazg. 5 K, Rvay László tanító 2 K, Feldmann Rózi 1 K 16 f., Kühlmeyer Pro 70 f., Szabó Mária 50 f., Csányi János 40 f., Schönberger Mari 30 f., S. Kovács Margit 30 f., V. Veszelyi Blanka 30 f., Bányai Márta 24 f., Borgi Margit, Zsambóki Mari 24 f., Edel, Lévay Anna, Somogyi Erzsé, Dskányi Teréz, Szatkács Zsuzsi, Csósz Eszter 20—20 f., Farkas Anna 12 f., Szabó Julia, Bibiczky Julia, Kis Lili, Horváth Erzsé, Fehér Margit, Nagy Erzsé 10—10 f., Székely Ilona, Nagy Julius, Guro Ilona, Kovács Emi 8—8 f. K. Szabó Margit, Pintér Mari 6—6 f. Hajnau T., Bán J., Csókás E., Birta T., Tami C., Blög E., Szabó I., Kovács J., Mészáros I., Mőca M., Jubász G., Andrásí M., Bőke M. 4—4 f. ill., összesen 1418 K.

A IV. fuoztályban: Rvay László tanító 2 kor. Némét Ernő, Földváry József, Varga János 1—1 kor. Hajjas Jón 40 f. Kárpáti Ferenc, Csabai I., Vasváry Károly 20—20 f. Dókány I., Sőki B. Jáz 12—12 f. Csorba Pal, Bőksa Sándor, Kovács Sándor 10—10 f. Adler Miklós, Szabó János 8—8 f. N. N. és Fehér József 6—6 f. Fazekas István, Varga Gyula, Tóth Antal, Nagy Jőrgy, Nagy Endre 4—4 f. Pápi Vince, Fodor Mihály, Palai Sándor, K. Szabó I., Sörös József, Batliner Henrik 2—2 f. Diszgei Gábor 1 f. ill., összesen 7 korona 15 fillér.

A III k fuoztályban: Sárkányi Pál tanító 1 kor. Bóder László 08 f. Kárpáti Bőia 14 f. il. Kovács M. 10 f. Vigh Arpád 36 f. Palotás István 02 f. ill. Nagy József, Némét Ferenc 10—10 f. Kőhujda László, Dumokos Ferenc, Dékány Vilmos 4—4 f. Kusák Sándor, B. Kis Mihály 02—02 f. il. Kőnc István 10 f. S. Kovács András 04 f. Bős László 10 f. ill. Tóth Sándor 02 f. ill. Hartányi József 08 f. ill. N. 02 f. ill. Almási István 08 f. ill. Dömötör István 03 f. ill. Kláti Gyula 10 f. ill. Fekete István, Tormási István 02—02 fillér. Sárosi Ferenc 04 f. ill. Kovács Isván 08 f. ill. Borsodi János 02 f. ill. Nemesgyőry Pál 10 f. ill. Pentek Sándor 06 f. ill. Faragó Sándor 14 f. ill. Kass János 01 f. ill. Zsps Agoston 02 f. ill. Összesen 8 K 14 fillér, együttesen 24 korona 47 fillér.

Fodor Imrőné szülész-nő elhalálása folytán korszor megvalósítás címén a kecskeméti szülésznek 10 kor 20 fillért adományoztak.

B. M. és B. J. urnő közösen 5 K t. Koró Vendel 1 koronát.

Eldígi gyűjtésük főösszege: 464 K 15 fillér

Felhívás.

Az alsó és felsőkerületi függetlenségi pártok a helyi és vidéki testületek küldöttségei zászlók alatt fognak kivonulni ünnepélyes menetben a négyúlszere érkező ellenzéki képviselő fogadására. Tisztelettel kérem tehát az Alsókerületi Függetlenségi Párt tagjait, sziveskedjenek 1912. évi november 10—10 é vasárnap délelőtt 9 órára az alsókerületi 48 az kör Collner-téri helyiségében össagyűlekezni, hogy a diszasszlónk alatt mi is mennél nagyobb tömegben vehessünk részt a menetben.

Tisztelettel:

Dr. Iványosi Szabó László

az Alsókerületi Függetlenségi

Párt elnöke.

